

Hof van Cassatie van België

Arrest

Nr. S.22.0077.N

G.L.,

eiseres,

vertegenwoordigd door mr. Johan Verbist, advocaat bij het Hof van Cassatie, met kantoor te 2000 Antwerpen, Amerikalei 187/302, waar de eiseres woonplaats kiest,

FEDERALE PENSIOENDIENST, met zetel te 1060 Sint-Gillis, Zuidertoren, Europaesplanade 1, ingeschreven bij de KBO onder het nummer 0206.738.078,

verweerder,

vertegenwoordigd door mr. Bruno Maes, advocaat bij het Hof van Cassatie, met kantoor te 1170 Brussel, Terhulpensesteenweg 177, bus 7, waar de verweerder woonplaats kiest.

I. RECHTSPLEGING VOOR HET HOF

Het cassatieberoep is gericht tegen het arrest van het arbeidshof te Brussel van 5 mei 2022.

Advocaat-generaal Henri Vanderlinden heeft op 4 september 2023 een schriftelijke conclusie neergelegd.

Sectievoorzitter Koen Mestdagh heeft verslag uitgebracht.

Advocaat-generaal Henri Vanderlinden heeft geconcludeerd.

II. CASSATIEMIDDEL

De eiseres voert in haar verzoekschrift dat aan dit arrest is gehecht, een middel aan.

III. BESLISSING VAN HET HOF

Beoordeling

Eerste en tweede onderdeel

1. Krachtens artikel 1 Oud Burgerlijk Wetboek beschikt de wet alleen over het toekomstige en heeft zij geen terugwerkende kracht.

Een nieuwe wet is in de regel niet alleen van toepassing op toestanden die na haar inwerkingtreding ontstaan, maar ook op de toekomstige gevolgen van de onder de vroegere wet ontstane toestanden die zich voordoen of die voortduren onder invloed van de nieuwe wet, voor zover die toepassing geen afbreuk doet aan reeds onherroepelijk vastgestelde rechten.

2. Krachtens artikel 7 Pensioenwet Werknemers wordt het rustpensioen berekend zowel in functie van de loopbaan van de werknemer als van de brutolonen die hij in de loop daarvan verdiend heeft en die op zijn individuele rekening moeten worden gebracht en van de hem toegekende fictieve of forfaitaire lonen. De werkelijke, fictieve of forfaitaire brutolonen van de werknemers moeten overeenkomstig artikel 28 Algemeen Reglement Werknemerspensioenen worden inge-

schreven op de individuele rekening gehouden door het door de Koning aangewezen organisme.

Uit het geheel van de bepalingen van hoofdstuk II van de Pensioenwet Werknemers en van de hoofdstukken III en IV van het Algemeen Reglement Werknemerspensioenen volgt dat de pensioenrechten gradueel worden opgebouwd, per kalenderjaar, met inachtneming van de tijdens de beroepsloopbaan gepresteerde arbeidsperiodes of doorgemaakte gelijkgestelde inactiviteitsperiodes en de tijdens die periodes verworven werkelijke, fictieve of forfaitaire lonen en dit in beginsel overeenkomstig de regelgeving die geldt op het ogenblik van de opbouw van deze rechten.

3. Een arbeids- of inactiviteitsperiode die reeds is beëindigd, is zodoende geen toestand die zich voordoet of die voortduurt onder de gelding van een nieuwe wet die de voorwaarden wijzigt om arbeids- of inactiviteitsperiodes in aanmerking te kunnen nemen.

Hieruit volgt dat een nieuwe wet die de voorwaarden wijzigt waaronder arbeids- of inactiviteitsperiodes in aanmerking worden genomen voor de berekening van het rustpensioen, slechts op reeds verstreken arbeids- of inactiviteitsperiodes van toepassing is indien de wet dit uitdrukkelijk bepaalt.

4. Artikel 100 Wet Loopbaanonderbreking, in de versie van toepassing na de wijziging met ingang van 1 september 1986 bij KB nr. 424 van 1 augustus 1986, voorziet, onder de door de Koning bij in Ministerraad overlegd besluit nader te bepalen voorwaarden, in de toekenning van een uitkering, wegens de onderbreking van de beroepsloopbaan, aan de werknemer die met zijn werkgever overeenkomt de uitvoering van zijn arbeidsovereenkomst volledig te schorsen, terwijl artikel 102 in de toekenning van een uitkering voorziet aan de werknemer die met zijn werkgever overeenkomt om zijn arbeidsprestaties te verminderen.

Artikel 7 van het KB van 4 augustus 1986 betreffende de toekenning van onderbrekingsuitkeringen en, na de opheffing van dit besluit, artikel 8 van het KB van 2 januari 1991 betreffende de toekenning van onderbrekingsuitkeringen (hierna KB 2 januari 1991), in zijn oorspronkelijke versie, voorzagt, in uitvoering van artikel 102 Wet Loopbaanonderbreking, in de toekenning van een onderbrekingsuitkering aan een bepaald bedrag voor een periode van maximum vijf jaar indien de

werknemer op het ogenblik van de vermindering van de arbeidsprestaties tot de helft van het aantal arbeidsuren begrepen in een voltijdse arbeidsregeling de leeftijd van 50 jaar niet had bereikt en, indien de werknemer bij het begin van de vermindering tenminste de leeftijd van 50 jaar had bereikt, aan het dubbele bedrag en zonder beperking in de duur.

Met ingang van 1 maart 1996 kunnen de voltijdse werknemers krachtens artikel 8 KB 2 januari 1991, zoals gewijzigd bij KB van 14 maart 1996, ook onderbrekingsuitkeringen genieten aan een verminderd bedrag indien zij hun arbeidsprestaties verminderen met een vijfde, een vierde of een derde. Ook na de wijziging bij KB van 14 maart 1996 voorziet voormeld artikel 8 nog steeds in de toekenning van een onderbrekingsuitkering aan het dubbele bedrag en zonder beperking in de duur op voorwaarde dat de werknemer bij het begin van de vermindering tenminste de leeftijd van 50 jaar had bereikt.

5. Artikel 34, § 1, O, Algemeen Reglement Werknemerspensionen, ingevoegd bij het KB van 21 maart 1985 tot vaststelling van het sociaal statuut van de werknemers bedoeld bij de artikelen 100 en 102 van de herstellwet van 22 januari 1985, voorzag in de gelijkstelling met een arbeidsperiode van de helft van de periodes tijdens welke de werknemer, vanaf de leeftijd van 50 jaar, zijn met een voltijdse arbeidsregeling overeenstemmende arbeidsprestaties gehalveerd heeft overeenkomstig de in artikel 102 Wet Loopbaanonderbreking bepaalde voorwaarden.

In zijn versies na wijziging bij de koninklijke besluiten van 21 maart 1997, 21 januari 2003 en 27 februari 2013, respectievelijk van toepassing vanaf 1 juli 1997, 1 januari 2002 en 1 januari 2012, voorziet artikel 34, § 1, O, Algemeen Reglement Werknemerspensionen in de gelijkstelling met een arbeidsperiode van de periodes tijdens welke de werknemer, vanaf de leeftijd van 50 jaar, zijn arbeidsprestaties heeft verminderd overeenkomstig de in artikel 102 Wet Loopbaanonderbreking bepaalde voorwaarden of heeft genoten van de bepalingen van het KB van 2 januari 1991 betreffende de toekenning van onderbrekingsuitkeringen, zoals gewijzigd bij KB van 14 maart 1996.

6. Artikel 34, § 1, N, Algemeen Reglement Werknemerspensionen, eveneens ingevoegd bij voormeld KB van 21 maart 1985, voorzag in de gelijkstelling met een arbeidsperiode van de periodes tijdens welke de beroepsloopbaan onderbro-

ken werd overeenkomstig de voorwaarden bepaald in artikel 100 Wet Loopbaanonderbreking. Deze gelijkstelling was aanvankelijk beperkt tot 12 maanden. Bij KB van 8 augustus 1986 werd in uitzonderingen voorzien op deze beperking tot 12 maanden, onder meer mits bijdragebetaling, zonder dat de gelijkstelling in totaal 60 maanden kan overschrijden.

Bij artikel 8 van het KB van 21 maart 1997 werd de in artikel 34, § 1, N, eerste lid, Algemeen Reglement Werknemerspensioenen bepaalde gelijkstelling uitgebreid tot de periodes tijdens welke de beroepsloopbaan werd onderbroken overeenkomstig de voorwaarden bepaald in het *“koninklijk besluit van 14 maart 1996 betreffende de toekenning van onderbrekingsvergoedingen”*, waarmee het voormelde KB van 2 januari 1991, zoals met ingang van 1 maart 1996 gewijzigd bij KB van 14 maart 1996, werd bedoeld. Tevens werd een zesde lid toegevoegd dat bepaalt dat ingeval van onderbreking van de beroepsloopbaan overeenkomstig het *“koninklijk besluit van 14 maart 1996”* de in de vorige leden bedoelde periode wordt gespreid over meerdere kalenderjaren, en dit in verhouding tot de duur van de onderbreking van de beroepsloopbaan vergeleken met een voltijdse onderbreking.

Met ingang van 1 juli 1997 voorziet artikel 34, § 1, N, Algemeen Reglement Werknemerspensioenen dus ook in een in duur beperkte gelijkstelling met een arbeidsperiode van de periodes tijdens welke de werknemer zijn arbeidsprestaties heeft verminderd met toepassing van de bepalingen van het KB van 2 januari 1991, zoals gewijzigd bij KB van 14 maart 1996, vóór het bereiken van de leeftijd van 50 jaar.

7. De verwijzing naar het bij KB van 14 maart 1996 gewijzigde KB van 2 januari 1991 in artikel 34, § 1, N, eerste en zesde lid, Algemeen Reglement Werknemerspensioenen werd weggelaten bij artikel 53 van het KB van 10 juni 2001 tot het in overeenstemming brengen van sommige koninklijke besluiten inzake sociale zekerheid met het koninklijk besluit van 10 juni 2001 tot eenvormige definitie van begrippen met betrekking tot arbeidstijdgegevens ten behoeve van de sociale zekerheid, met toepassing van artikel 39 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de pensioenstelsels. In zijn vanaf 1 januari 2003 geldende versie luidt voormeld artikel 34, § 1, N, zesde lid, als volgt:

“In geval van gedeeltelijke beroepsloopbaanonderbreking worden de in de vorige leden bedoelde perioden gespreid over verschillende kalenderjaren, en dit in verhouding tot de duur van de onderbreking van de beroepsloopbaan vergeleken met een volledige beroepsloopbaanonderbreking.”

Deze herformulering door artikel 53 van voornoemd KB van 10 juni 2001 houdt evenwel geen enkele wijziging in van de gelijkstelling met een arbeidsperiode van de periodes tijdens welke de werknemer zijn arbeidsprestaties heeft verminderd waarin artikel 34, § 1, N, Algemeen Reglement Werknemerspensionen reeds met ingang van 1 juli 1997 voorziet.

8. Bij artikel 3 van het KB van 27 februari 2013 tot uitvoering van artikel 122 van de wet van 28 december 2011 houdende diverse bepalingen en tot wijziging van diverse bepalingen betreffende de gelijkgestelde perioden werden aan artikel 34, § 1, N, Algemeen Reglement Werknemerspensionen volgende wijzigingen aangebracht:

- in het tweede lid werden de woorden *“behoudens de in het volgende lid vermelde gevallen”* geschrapt, waardoor dit lid thans bepaalt: *“De gelijkstelling is beperkt tot twaalf maanden”*;
- de aanhef van het derde lid werd vervangen door: *“In afwijking van het vorige lid, wordt de duur van de gelijkstelling voor de perioden van inactiviteit gelegen voor 1 januari 2012 verlengd, zonder dat ze in totaal zestig maanden kan overschrijden”*;
- tussen het vijfde en zesde lid werd een lid ingevoegd, luidende: *“De bepalingen van het derde tot en met vijfde lid zijn eveneens van toepassing op de perioden van loopbaanonderbreking die zich situeren na 31 december 2011 en die geregistreerd worden voor de personen bedoeld in artikel 124, 2° en 3°, van de wet van 28 december 2011 houdende diverse bepalingen”*;
- het vroegere zesde lid, dat het zevende lid is geworden, werd vervangen door: *“In geval van gedeeltelijke beroepsloopbaanonderbreking gelegen voor 1 januari 2012, worden de in de vorige leden bedoelde perioden gelegen voor 1 januari 2012 gespreid over verschillende kalenderjaren, en dit in verhouding tot de duur van de onderbreking van de loopbaan vergeleken met een volledige beroepsloopbaanonderbreking”*;

- het werd aangevuld met drie leden, luidende:

“In geval van gedeeltelijke beroepsloopbaanonderbreking gelegen na 31 december 2011, is de in het vorige lid bedoelde spreiding ook van toepassing op de perioden die zich situeren na 31 december 2011 en die geregistreerd worden voor de personen bedoeld in artikel 124, 2° en 3°, van de wet van 28 december 2011 houdende diverse bepalingen. In geval van gedeeltelijke beroepsloopbaanonderbreking gelegen na 31 december 2011 tijdens dewelke de voltijdse prestaties met 1/5° worden verminderd en die niet bedoeld worden in het vorige lid, wordt de in het tweede lid bedoelde beperking tot twaalf maanden gespreid over verschillende kalenderjaren, en dit in verhouding tot de duur van de onderbreking van de beroepsloopbaan vergeleken met een volledige beroepsloopbaanonderbreking.

In afwijking van het tweede lid wordt, in geval van gedeeltelijke loopbaanonderbreking gelegen na 31 december 2011 tijdens dewelke de prestaties met de helft worden verminderd en die niet bedoeld wordt in het achtste lid, de beperking tot twaalf maanden verlengd met ten hoogste twaalf maanden, indien tijdens deze vermindering de werknemer een verhoogd maandbedrag van de onderbrekingsuitkering heeft ontvangen zoals bedoeld in artikel 8, § 1, derde lid, D, en vierde lid, D, van het koninklijk besluit van 2 januari 1991 betreffende de toekenning van onderbrekingsuitkeringen.”

Met het voormelde KB van 27 februari 2013 werd uitvoering gegeven aan de door de wetgever op basis van het regeerakkoord van 1 december 2011 verleende bevoegdheid om de gelijkstellingsvoorwaarden te verstrengen teneinde bij de pensioenberekening het werk meer te laten doorwegen ten opzichte van de periodes van inactiviteit. De door artikel 3 doorgevoerde wijziging houdt in dat de in artikel 34, § 1, N, Algemeen Reglement Werknemerspensioenen bepaalde gelijkstelling vanaf 1 januari 2012 steeds beperkt is tot twaalf maanden, behalve, bij wijze van overgangsmaatregel, voor de personen bedoeld in artikel 124, 2° en 3°, van de wet van 28 december 2011 houdende diverse bepalingen.

Het door de eiseres ingeroepen zevende lid van het gewijzigde artikel 34, § 1, N, Algemeen Reglement Werknemerspensioenen strekt ertoe het krachtens de vóór 1 januari 2012 toepasselijke bepalingen reeds verworven recht op gelijkstelling voor

een langere periode dan twaalf maanden te vrijwaren voor de werknemers van wie het rustpensioen ten vroegste kan ingaan na 31 december 2012.

9. De onderdelen die ervan uitgaan dat uit artikel 34, § 1, N, Algemeen Reglement Werknemerspensiolen, zoals gewijzigd bij artikel 53, 12°, van voormeld KB van 10 juni 2001 en artikel 3, 4°, van voormeld KB van 27 februari 2013, volgt dat periodes van gedeeltelijke beroepsloopbaanonderbreking, gelegen vóór 1 januari 2012, met arbeidsperioden worden gelijkgesteld en dus in aanmerking worden genomen voor de berekening van het rustpensioen, ongeacht het jaar waarin die periodes zijn gelegen en ongeacht de leeftijd die de werknemers hadden in de periode waarin zij hun loopbaan gedeeltelijk onderbraken, berusten op een onjuiste rechtsopvatting.

De onderdelen falen bijgevolg naar recht.

Derde en vierde onderdeel

10. De grondwettelijke regels van de gelijkheid der Belgen voor de wet en van de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen bepaalde categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover voor het criterium van dat onderscheid een objectieve en redelijke verantwoording bestaat. Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld met inachtneming van het doel en de gevolgen van de ter beoordeling staande maatregel. Het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel geen redelijk verband van evenredigheid bestaat.

11. Zoals uit het antwoord op het eerste en tweede onderdeel blijkt, vertonen de gelijkstelling waarin artikel 34, § 1, O, Algemeen Reglement Werknemerspensiolen voorziet, enerzijds, en de gelijkstelling waarin artikel 34, § 1, N, Algemeen Reglement Werknemerspensiolen voorziet, anderzijds, belangrijke verschillen.

De gelijkstelling van de periodes waarin de werknemer zijn arbeidsprestaties heeft verminderd waarin artikel 34, § 1, N, sinds 1 juli 1997 voorziet, is beperkt in duur, in de regel tot twaalf maanden en bij intussen opgeheven uitzonderingen tot maximum 60 maanden. De gelijkstelling van de periodes waarin de werknemer zijn arbeidsprestaties heeft verminderd waarin artikel 34, § 1, O, voorziet, is daarentegen niet in duur beperkt, maar kan onafgebroken genoten worden tot aan het

bereiken van de pensioenleeftijd. *Littera* N geldt voor een tijdelijke vermindering van arbeidsprestaties, terwijl *littera* O een blijvende vermindering van arbeidsprestaties beoogt. Ook de onderbrekingsuitkeringen die de werknemers tijdens deze gelijkgestelde periodes genieten verschillen. Het bedrag van de onderbrekingsuitkering die de werknemers genieten tijdens de periode van vermindering van arbeidsprestaties beoogd in artikel 34, § 1, O, bedraagt het dubbel van het bedrag dat de werknemers genieten tijdens de in artikel 34, § 1, N, beoogde periode van vermindering van arbeidsprestaties.

12. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat de in uitvoering van artikel 102 Wet Loopbaanonderbreking uitgewerkte regeling met betrekking tot de vermindering van arbeidsprestaties nadat de werknemer de leeftijd van 50 jaar had bereikt, een maatregel is die strekte tot het herverdelen van de arbeid. Zij had tot doel dat oudere werknemers die de pensioenleeftijd naderen, plaats zouden ruimen voor jonge werkloze arbeidskrachten. Omdat de jaren op het einde van de loopbaan in de pensioenberekening doorwegen, achtte de wetgever het nodig in een hogere uitkering en een volledige gelijkstelling van de gehele periode van vermindering van de arbeidsprestaties te voorzien teneinde die oudere werknemers die de pensioenleeftijd naderen, te stimuleren om van deze maatregel gebruik te maken. Aangenomen werd dat zonder deze stimulans, de oudere werknemers zouden verkiezen om tot aan hun opruststelling voltijds te blijven werken teneinde niet aan pensioen in te boeten.

13. De hiervoor in randnummer 11 weergegeven verschillen tussen de gelijkstelling waarin artikel 34, § 1, N, Algemeen Reglement Werknemerspensiolen voorziet en de gelijkstelling waarin artikel 34, § 1, O, van dit besluit voorziet, en het hiervoor onder randnummer 12 weergegeven oogmerk van de in artikel 34, § 1, O, uitgewerkte regeling, bieden een objectieve en redelijke verantwoording voor de door de eiseres bekritiseerde voorwaarde dat de werknemer bij het begin van de vermindering van zijn arbeidsprestaties ten minste de leeftijd van 50 jaar had bereikt om de in artikel 34, § 1, O, Algemeen Reglement Werknemerspensiolen bepaalde gelijkstelling te kunnen genieten.

In zoverre zij schending aanvoeren van de artikelen 10 en 11 Grondwet, kunnen de onderdelen niet worden aangenomen.

14. De overige aangevoerde wetsschendingen zijn afgeleid van de vergeefs aangevoerde schending van de artikelen 10 en 11 Grondwet.

In zoverre zijn de onderdelen niet ontvankelijk.

Kosten

15. Overeenkomstig artikel 1017, tweede lid, Gerechtelijk Wetboek dient de verweerder te worden veroordeeld tot de kosten.

Dictum

Het Hof,

Verwerpt het cassatieberoep.

Veroordeelt de verweerder tot de kosten.

Bepaalt de kosten voor de eiseres op 459,56 euro en op de som van 22 euro ten gunste van het Begrotingsfonds voor de juridische tweedelijnsbijstand.

Dit arrest is gewezen te Brussel door het Hof van Cassatie, derde kamer, samengesteld uit sectievoorzitter Christian Storck, als voorzitter, de sectievoorzitters Koen Mestdagh en Mireille Delange, en de raadsheren Eric de Formanoir en Ilse Couwenberg, en in openbare rechtszitting van 4 december 2023 uitgesproken door sectievoorzitter Christian Storck, in aanwezigheid van advocaat-generaal Henri Vanderlinden, met bijstand van griffier Mike Van Beneden.

M. Van Beneden

Ilse Couwenberg

E. de Formanoir

M. Delange

K. Mestdagh

Chr. Storck